

BOSHLANG'ICH SINFLARDA BADIY ASARNI O'QISH VA TAHLIL QILISHNING AHAMIYATI

Artiqova Odina

*Namangan viloyati Uchqo'rg'on tumani
12-sonli umumta'lim maktabi boshlang'ich sinf o'qituvchisi*

Annotatsiya: *Turli janrdagi asarlar syujeti, uslubiy bo'yog'i, til vositalarning o'zoga xosligi jihatidan o'quvchilarga har xil ta'sir qiladi. Boshlang'ich sinflarda o'qituvchi o'rganilayotgan asarning janr xususiyatlarini inobatga olib, unga mos bo'lgan an'anaviy yoki noan'anaviy pedagogik usullardan foydalanish zarurligi ushbu maqolada yoritiladi.*

Boshlang'ich ta'limda hajm jihatidan ixcham bo'lgan badiiy asar janrlaridan hikoya, ertak, masal, she'r, rivoyat, doston dan parcha, xalq og'zaki ijod namunalari, maqollar o'qitiladi.

Hikoya – epik tur janrlaridan biri. Kichik hajmli bu badiiy asar kishi hayotidagi ma'lum bir voqeaning muhim tomonlarini umumlashtirib tasvirlaydi, lekin shu voqeaga qadar ro'y bergan yoki undan keyin yuzaga keladigan voqealar haqida batafsil bayon qilmaydi. Hikoyanavisning mohirligi shundaki, u qaynoq hayot qo'ynidan bir epizodni olib, yashashning muhim, tirik tomonlarini shu ixcham shaklga sig'diradi. Hikoyadagi ana shu ixchamlik, obrazlar harakterning murakkab emasligi boshlang'ich ta'lim o'quvchilari uchun mos keladi. Kichik yoshdagi bolalar asar qahramonlarining ruhiy kechinmalarini tahlil qilishga emas, balki o'sha qahramon harakati, jasorati va nutqiga ko'proq qiziqadilar. Qiziqarli syujet asosiga qurilgan hikoya ularning diqqatini tezda o'ziga jalb etadi.

Boshlang'ich sinflarda hikoya janrini o'rgatishda hikoyani o'qitish, qayta hikoyalash, lug'atlar ustida ishlash, savol-javob orqali hikoyadagi voqea-hodisalar bilan obrazlar xatti-harakatidagi ichki bog'lanishlardan foydalanib o'rganish maqsadga muvofiqdir. Hikoyani o'qishda mazmun tahlilidan tashqari o'quvchilar nutqini o'stirish ham muhimdir. Shuning uchun hikoya matni o'qilgach, uning g'oyaviy mazmunini oshishga daxldor bo'lgan savollar topib yoki darslik savollari va topshirig'idan foydalangan holda o'quvchilarni gapirishga, hikoya voqealariga ozlarining mustaqil munosabatini bildirishga, obrazlar taqqoslash va ularning xulq-atvoridagi yaxshi yoki yomon xususiyatlarni ajrata olishga undash zarur.

Asar mazmunini yoritishda o'quvchilar tuzgan savollardan foydalanish ham yaxshi natija beradi. U sinfdan jonlanishni, motivatsiyani yuzaga keltiradi. Biroq maktab tajribasidan ma'lumki, o'quvchilarning qobiliyati, intellekt darajasi bir xil bo'lmaydi. Bu farq ularning o'quv faoliyatiga nisbatan motivatsiya hosil qilish bilan farqlanadi. Dars maqsadini amalga oshirish uchun o'quvchilarda qiziqish uyg'ota oladigan turli pedagogic usullardan foydalanish darkor. Ayniqsa, hikoya yuzasidan sahna variant yaratish, obrazga kirib dialogik nutqni yodlash va uni jonli ijro etish asar ruhiyatini hayotiy lashtiradi. Sinfdagi sust o'zlashtiradigan o'quvchilar ham jonli ijroga befarq qarashmaydi. O'rtoqlarining harakati va

asar voqeasining ko'z o'ngida namoyon bo'layotgani ularni ta'sirlantiradi. Natijada, tafsilotlarda adashsalar ham asar g'oyasini to'g'ri anglashadi.

Hikoyani o'rganish uslubi haqidagi fikrlarni umumlashtirib, izohli o'qish darsining reja variantini metodik tavsiyalarga suyangan holda quyidagicha belgilash mumkin. Hikoyada tasvirlanuvchi voqea sodir bo'ladigan muhitga o'qituvchi tomonidan qizqacha tavsif beriladi. Hikoyani bir dasrga mo'ljallangan qismini o'qituvchi yoki suxandonligi chiroyli bo'lgan o'quvchi tomonidan o'qish topshiriladi. O'quvchilar hikoya mazmunini qay darajada idrok etayotganlarini bilish maqsadida suhbat o'tkaziladi. Tushunishda mavhumlik sezilgan so'z yoki iboralarni, fanga doir atamalar ma'nosini izohlashadi. Hikoyaning sahna varianti o'qituvchi ko'rsatmasi asosida yaratish va obrazlar replikasini asar ruhida mos tarzda yodlatish zarur. Hikoyaning matnini qismlarga bo'lish va har biriga sarlavha topib, alohida-alohida reja tuziladi. Hikoyaning ma'lum qismini ifodali o'qish va reja asosida qaytadan bayon qilinadi. Hikoyani o'qish va uning mazmunini o'zlashtirishdagi bu reja varianti qat'iy bo'lmay, noan'naviy dars usullari bilan boyitish mumkin. Biroq shu narsani e'tiborda tutish lozimki, hikoya o'qish darsida undagi asosiy maqsadni aniqlash bilan birga, asarning tarbiyaviy ahamiyatini va ma'naviy tasvirini nazardan qochirmaslik zarurdir.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. —Savod o'rgatish metodikasi|| Q. Abdullayeva, K. Nazarov. T. , 1996
2. —Boshlang'ich sinflarda ona tili o'qitish metodikasi|| G'. Erknazarov. T. 2013
3. Komil inson tarbiyasi. S. Nishonova. T. , 2003

Toxir, T., Arabboy, Y., Zuxriddin, G., & Abdurauf, G. (2022). Theoretical And Practical Pedagogical Bases of Formation of Professional Culture of Students of Military Education. *Periodica Journal of Modern Philosophy, Social Sciences and Humanities*, 2, 19-20.

Abdugafurovich, T. T. (2021). The importance of pedagogical ideas in the formation of youth. *ACADEMICIA: An International Multidisciplinary Research Journal*, 11(4), 1066-1069.

Tahirjon, T. (2022). THE CONCEPT OF SPIRITUALITY AND PATRIOTISM IN THE MIND OF STUDENTS. *European International Journal of Multidisciplinary Research and Management Studies*, 2(10), 299-304.

Abdugafurovich, T. T. (2022). ЁШЛАРДА СОҒЛОМ МАФКУРА ВА БАТАНПАРВАРЛИК ТУЙҒУСИНИ ШАКЛЛАНТИРИШ. *O'ZBEKISTONDA FANLARARO INNOVATSIYALAR VA ILMIY TADQIQOTLAR JURNALI*, 1(8), 846-849.

Abdugafurovich, T. T., & Shokhmukhammad, M. (2021). THE ROLE OF EDUCATING STUDENTS IN THE SPIRIT OF MILITARY PATRIOTISM IN EDUCATIONAL INSTITUTIONS. *Galaxy International Interdisciplinary Research Journal*, 9(9), 126-130.

Тургунбаев, Т. А., & Каримов, Ў. У. (2020). ҲАММА НАРСА-ФРОНТ УЧУН, ҲАММА НАРСА-ҒАЛАБА УЧУН!(ИККИНЧИ ЖАҲОН УРУШИДА ҚОЗОНИЛГАН ҒАЛАБАНИНГ 75 ЙИЛЛИГИГА БАҒИШЛАНАДИ). Интернаука, (19-4), 52-53.